

УДК 368.013

¹ О.І. Гонга, д-р екон. наук

² М.В. Дубина, канд. екон. наук

¹ М.В. Тунік, аспірант

² А.Ю. Єфименко, магістр

¹ Чернігівський державний інститут економіки і управління, м. Чернігів, Україна

² Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОГРАМ СТРАХУВАННЯ UNIT-LINK В УКРАЇНІ

¹ Е.И. Гонга, д-р экон. наук

² М.В. Дубина, канд. экон. наук

¹ М.В. Туник, аспирант

² А.Ю. Ефименко, магистр

¹ Черниговский государственный институт экономики и управления, г. Чернигов, Украина

² Черниговский национальный технологический университет, г. Чернигов, Украина

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ПРОГРАММ СТРАХОВАНИЯ UNIT-LINK В УКРАИНЕ

¹ Olena Honta, Doctor of Economics

² Maksym Dubyna, PhD in Economics

¹ Maryna Tunik, PhD student

² Anna Yefymenko, master

¹ Chernihiv State Institute of Economics and Management, Chernihiv, Ukraine

² Chernihiv National Technological University, Chernihiv, Ukraine

PERSPECTIVES OF DEVELOPMENT OF INSURANCE PROGRAMS UNIT-LINK IN UKRAINE

Досліджено теоретичні питання сутності інвестиційного страхування, особливості функціонування, визначено механізм його реалізації та специфічні риси, що відрізняють зазначений вид від класичного страхування життя. Також систематизовано переваги та недоліки, які притаманні інвестиційному страхуванню з позицій як страхової компанії, так і страхувальника. Ідентифіковано фактори, які впливають на ефективність запровадження зазначеного виду страхування, та з'ясовано перспективи його впливу на розвиток фінансового ринку України.

Ключові слова: страхування, інвестиції, страхування життя, інвестиційне страхування життя, інвестиційний фонд, страхова компанія, страхувальник, актив.

Исследованы теоретические аспекты сущности инвестиционного страхования, особенности функционирования, определен механизм его реализации и специфические черты, отличающие данный вид от классического страхования жизни. Также систематизированы преимущества и недостатки, которые присущи инвестиционному страхованию с позиций как страховой компании, так и страхователя. Идентифицированы факторы, влияющие на эффективность внедрения данного вида страхования, и выяснены перспективы его влияния на развитие финансового рынка Украины.

Ключевые слова: страхование, инвестиции, страхование жизни, инвестиционное страхование жизни, инвестиционный фонд, страховая компания, страхователь, актив.

In the article the theoretical aspects of the essence investment insurance, particularly functioning were investigated, mechanism for its implementation and the specific features that distinguish this species from the classic life insurance were defined. The advantages and disadvantages inherent in investment insurance products with an insurance company and the insured were systematized. Factors influencing the effectiveness of implementing this type of insurance were identified and its impact on the prospects of development of the financial market of Ukraine were clarified.

Key words: insurance, investments, life insurance, investment life insurance, investment fund, insurance company, insurer, an asset.

Постановка проблеми. Ефективний розвиток національної економіки України неможливий без реально функціонуючого фінансового ринку у країні, який протягом всіх років незалежності нашої держави так і не став основним джерелом формування інвестиційних ресурсів для модернізації національного господарства. Особливу роль у продукуванні таких ресурсів, насамперед, відіграють фінансові посередники, діяльність яких безпосередньо впливає на обсяги та якість таких джерел фінансування. Зокрема,

важливою складовою функціонування фінансового ринку є діяльність страхових компаній, що надають послуги зі страхування життя. Специфіка функціонування цих установ полягає в тому, що вони мають можливість формувати довгострокові ресурси, які складають основу розвитку реального сектору економіки у постіндустріальних країнах і можуть бути використані для реалізації інвестиційних проектів, впровадження яких вимагає тривалого часу.

Сучасний розвиток страхових компаній в Україні, що надають послуги зі страхування життя (страхові компанії life-типу), є недостатнім, що обумовлено певними економічними, політичними, соціальними, психологічними, культурними, історичними факторами. Зокрема, вагому роль у діяльності зазначених установ відіграє значна недовіра українського суспільства до їх функціонування. У результаті фактично страхування життя не набуло поширеного розвитку в нашій країні, що призводить до відсутності вкрай важливих та необхідних для економіки обсягів інвестиційних ресурсів, джерелами яких і є страхові внески громадян через опосередковану роль страхових посередників. Все це свідчить, що в Україні назріла необхідність формування передумов для діяльності компаній life-типу, особливо враховуючи той значний потенціал розвитку, який притаманний цим установам, та зважаючи на зарубіжний досвід їх функціонування.

Саме тому особливо актуальними стають питання впровадження у діяльність страхових компаній life-типу інноваційних продуктів, які б були цікавими та вигідними з економічного погляду їх клієнтам, що дозволило б наростити популярність програм такого виду страхування та підвищити зацікавленість, насамперед, фізичних осіб в їх участі. Досить цікавими та інноваційними для українського страхового ринку є програми страхування unit-link, в яких поєднано фактично дві фінансові операції: страхова та інвестиційна, які дозволяють клієнту отримати не лише позитивні аспекти від укладення страхового договору, але й одночасно збільшити свої доходи у результаті більш ефективного використання власних заощаджень, які передаються у розпорядження страховим компаніям на досить тривалий термін.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження питань функціонування та розвитку страхового ринку України зробили такі науковці: В. Базилевич, О. Барановський, О. Гаманкова, О. Залетов, О. Заруба, Л. Орланюк-Малицька, О. Павленко, Н. Ткаченко, В. Тринчук, К. Турбіна, О. Філонюк, В. Фурман, В. Шахов та інші.

Дослідженню теоретичних питань сутності інвестиційного страхування та особливостей його запровадження в Україні присвячені праці таких учених: Л.О. Бойко, О. Привалова, І.Ю. Кондрат, Н.В. Грибань, В. Фещенко та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак у більшості наукових працях теоретичні та практичні питання функціонування інвестиційного страхування розглядаються фрагментарно та не системно, фактично не досліджуються аспекти впливу його запровадження на розвиток вітчизняного фінансового ринку.

Мета статті. Метою статті є дослідження теоретичних засад інвестиційного страхування (unit-link страхування) та аналіз можливостей його запровадження в Україні.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі економічного розвитку України потенційна роль і необхідність всебічного піднесення страхування є особливо важливим напрямком державної політики, оскільки для усунення наслідків прямих та опосередкованих збитків у народному господарстві країни саме відшкодування останніх через систему страхування має позитивні макроекономічні наслідки. Створення дієвої системи захисту інтересів громадян, підприємців, підтримка соціальної стабільності суспільства неможлива без ефективного функціонування ринку страхових послуг із широким спектром усіх його галузей [1, с. 218].

На сьогодні в Україні немає законодавчих норм для впровадження інвестиційного страхування (програм unit-link страхування). Саме тому для надання можливості страховим компаніям пропонувати своїм клієнтам такий продукт варто внести зміни до чинного страхового законодавства. У проекті Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо викладення Закону України „Про страхування” у новій редакції» закладені норми щодо впровадження в нашій державі зазначеного виду страхування. Зокрема, страхування життя, пов’язане з інвестиційними фондами, – вид страхування за класами страхування життя, яке передбачає обов’язок страховика в разі смерті застрахованої особи до закінчення строку дії договору та/або дожиття застрахованої особи до закінчення строку дії договору, та/або настання в житті застрахованої особи події, передбаченої в договорі страхування, здійснити страхову виплату (виплати), розмір якої (яких) залежить від результатів розміщення коштів технічних резервів за договорами страхування життя, пов’язаними з інвестиційними фондами [14]. Таким чином, об’єктом інвестиційного страхування можна визначити майнові інтереси страхувальника, які пов’язані з його життям і направлені на отримання ним (або вигодонабувачем) певного доходу в разі настання визначеної у договорі страхової події.

До суб’єктів інвестиційного страхування варто віднести:

1) страхувальників – клієнтів страхової компанії, які здійснюють сплату страхових премій та мають бажання використати частину сплачених коштів для отримання підвищеного рівня доходу через вкладення їх у більш ризиковані інструменти фінансового ринку;

2) страховиків – юридичних осіб, що акумулюють кошти фізичних осіб та розробляють страхові продукти з інвестиційною складовою вкладення коштів клієнтів у більш ризиковані активи у порівнянні з інвестиційною політикою самої компанії щодо реалізації своїх технічних резервів.

Фонд інвестування технічних резервів за договорами страхування життя, пов’язаними з інвестиційними фондами, що утворюється страховиком, – це активи, що належать страхувальникам на праві спільної часткової власності та обліковуються страховиком окремо по кожному такому фонду залежно від результатів провадження його господарської діяльності. Страховик зобов’язаний встановити перелік фондів інвестування технічних резервів за договорами страхування життя, пов’язаними з інвестиційними фондами, до яких перераховуватимуться кошти технічних резервів за договорами страхування життя, пов’язаними з інвестиційними фондами, для їх подальшого інвестування в активи зазначених фондів. Рішення про вибір таких фондів приймається страхувальником згідно зі сформованим страховиком переліком фондів інвестування технічних резервів за договорами страхування життя, пов’язаними з інвестиційними фондами [14];

3) компанії з управління активами – господарські товариства, створені відповідно до законодавства у формі акціонерного товариства або товариства з обмеженою відповідальністю, яке провадить професійну діяльність з управління активами інституційних інвесторів на підставі ліцензії, що видається Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку [13].

Варто відзначити, що у програмах інвестиційного страхування клієнт може або самостійно визначати напрямки вкладень своїх ресурсів, або звертатися до професійних управлінців такими активами. На рис. наведено схему інвестиційного страхування, в якій відображено взаємозв’язок між основними його суб’єктами.

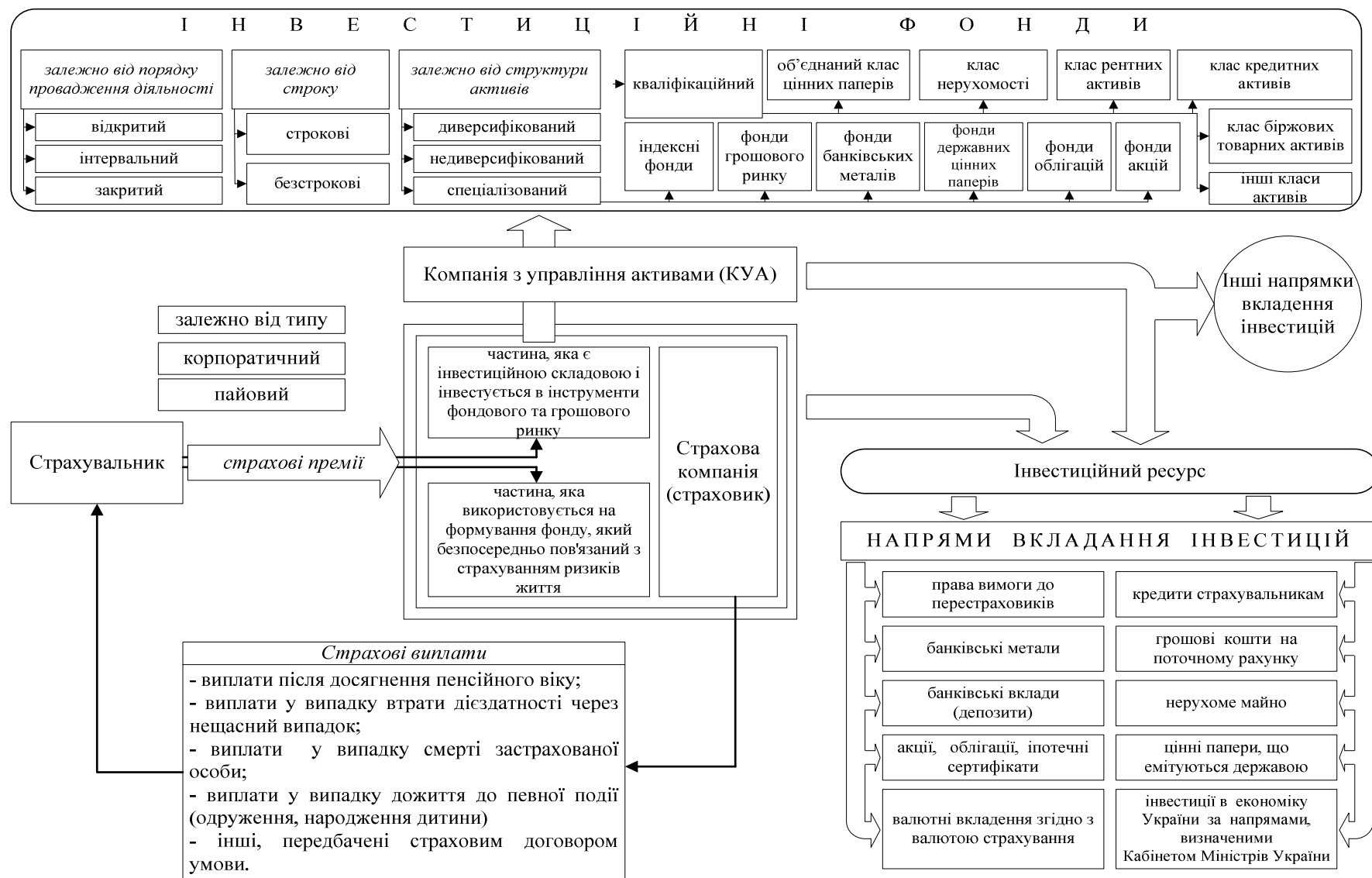

Рис. Схеми інвестиційного страхування

Джерело: складено авторами з урахуванням [13; 14].

Таким чином, зі схеми можна зробити висновок, що кожна страхова премія, яка вноситься клієнтом страхової компанії, складається з двох частин: одна частина використовується на формування фонду, який безпосередньо пов'язаний зі страхуванням ризиків (життя і дожиття), друга є накопичувальною або інвестиційною складовою, інвестованою в інструменти фондового та грошового ринку. Якщо у всіх інших випадках коштами клієнта розпоряджається страховик, то у програмах unit-linked клієнт бере на себе всі ризики і сам вибирає напрями інвестування своїх коштів, або передоручає проводити вкладення від свого імені професійним керуючим активами. Водночас, страхувальник має право в будь-який момент відмовитися від поліса фондового страхування. У такому випадку йому виплачується викупна вартість. Вона складається з поточної вартості активів, у які розміщена інвестиційна частина внесків, мінус витрати на адміністрування [7].

Згідно з нормативно-правовими актами України інститути спільного інвестування мають змогу вкладати кошти відповідно до визначених у їх проспектах інвестиційні інструменти. Отже, принциповою різницею між вкладанням коштів від імені інвестиційного фонду та страхової компанії при інвестиційному страхуванні є напрямки здійснення таких інвестицій, оскільки в інвестиційних фондів у наявності є більш широкий спектр активів, у які вони можуть вкладати свої ресурси.

До особливостей інвестиційного страхування варто віднести такі:

1) наявність більше двох суб'єктів: страхувальника, страховика та інвестиційного фонду (компанії управління активами, якщо вкладник не бажає самостійно займатися інвестиційною діяльністю). Інвестиційне страхування вимагає обов'язкової участі в процесі як страхових компаній, так і інвестиційних фондів, тому в такому разі їм необхідно співпрацювати між собою, а не конкурувати.

Страхові компанії можуть стати для інвестфондів великими інституційними інвесторами. Тому йдеться не про поділ ринку, а про небажання деяких фондовиків конкурувати з новоствореними інвестиційними фондами [9];

2) можливість для страхувальника отримати підвищений дохід за своїми вкладками, не ризикуючи втратити страхові виплати у разі настання страхового випадку;

3) досить підвищена прозорість здійснення інвестиційної діяльності з використання тимчасово вільних ресурсів страхувальника. У деяких країнах транспарентність інвестиційного страхування посилюється регуляторними вимогами щодо надсилання страхувальнику щорічного звіту про стан та розвиток поліса, у тому числі чітке звітування про всі платежі, здійснені за рахунок поліса, а також отримані інвестиційні доходи [9];

4) нестабільність розміру потенційного додаткового доходу страхувальника, який він може отримати у разі використання продуктів інвестиційного страхування, оскільки розмір виплат залежить від ефективності здійснення інвестиційних операцій у майбутньому на фінансовому ринку, який є досить непередбачуваним;

5) страхувальник має можливість самостійно обирати напрямки вкладання коштів та здійснювати вибір тих фондів, інвестиційна політика яких йому найбільше подобається;

6) unit-linked-страхування апріорі не може принести дохід, нижчий нуля, оскільки активи вкладаються у більш ризиковані активи, ніж напрямки інвестування, в які вкладають свої ресурси страхові компанії, однак ризик за такими вкладками все одно залишається мінімальним і у середньому протягом терміну накопичення коштів страхувальник отримує позитивний дохід від розміщення власних коштів;

7) програми unit-linked-страхування можуть продукувати довгостроковий інвестиційний ресурс, оскільки програми страхування життя не розраховані на 1–3 роки, а у класичному вигляді є більш тривалими;

8) страхувальники, крім можливості вибору фонду, у який вони бажають вкладати свої кошти, можуть їх розміщати в активи декількох фондів одночасно;

9) за полісом інвестиційного страхування страхувальник отримує дохід, який складається з отриманого доходу, що отриманий від вкладання тимчасово вільних коштів у фінансові активи за вирахуванням адміністративних, та інших витрат, що здійснює страхова компанія.

Таким чином, враховуючи особливості інвестиційного страхування, визначимо переваги та недоліки його запровадження в Україні з позицій страхувальників та страховиків (табл.).

Таблиця

Переваги та недоліки здійснення інвестиційного страхування

	переваги	недоліки
страхувальник	<ul style="list-style-type: none"> - можливість отримати підвищений рівень доходу; - класичний страховий захист залишається; - можливість для клієнтів самостійно обирати інвестиційну стратегію вкладення коштів; - простота розуміння особливостей зазначеної послуги; - можливість компенсувати втрати від знецінення страхових внесків у наслідок дії інфляційних процесів та не завжди повної компенсації таких втрат страховою компанією; - відсутність оподаткування доходу, що отриманий в наслідок вкладання частини накопичених страхових премій у активи інвестиційних фондів. 	<ul style="list-style-type: none"> - зростання рівня ризику за коштами, що використовуються як інвестиції.
страховик	<ul style="list-style-type: none"> - можливість розширення переліку страхових продуктів; - залучення нових клієнтів до обслуговування у наслідок запровадження нових страхових продуктів; - часткове перекидання ризику за інвестиційними операціями на страхувальника. 	<ul style="list-style-type: none"> - втрата обсягів активів та, відповідно, обсягів інвестиційних ресурсів; - підвищення конкуренції з компаніями по управлінню активами та інвестиційними фондами.

Джерело: складено авторами з урахуванням [2; 5; 6; 7; 8, с. 51;10; 11; 15; 16; 17; 18].

Аналізуючи дані табл., варто відзначити наявність незначної кількості недоліків інвестиційного страхування у першу чергу для страхувальників, для яких запровадження зазначеного страхового продукту може бути лише вигідним. Для страхових компаній запровадження unit-linked-страхування може бути передумовою залучення нових клієнтів та споживачів страхових послуг.

Визначимо більш детально передумови запровадження інвестиційного страхування в Україні. Зокрема, варто зазначити, що у розвинутих країнах значна кількість програм страхування життя вже містить інвестиційну складову, оскільки такі страхові продукти є більш привабливими для клієнтів.

У другій половині 90-х років ХХ ст. французькі, італійські та іспанські страховики життя почали просувати продукти unit-linked. Успіх цих продуктів дозволив компаніям зменшити їх інвестиційний ризик, оскільки він в основному лягає на страхувальників, таким чином, знизити їх вплив на суперечності фондового ринку, низькі проценти та з метою конкуренції з пенсійними фондами, важливість яких постійно зростала. Пенсійні схеми традиційно не покривають ризики смерті та не поширюються на інвестиційні ризики – всі ці ризики переносяться на споживачів, тому безпека та запобігання цих ризиків заміщується очікуванням більш високих прибутків. Однак німецький менталітет зосереджений на запобіганні ризиків, чим відрізняється від орієнтованого на ризик і прибутки ринку Великої Британії. На ринку страхування життя Великої Британії переважають продукти unit-linked, у той час як на німецькому ринку (а також на деяких інших континентальних страхових ринках, зокрема швейцарському й австрійському) пе-

реважають продукти із гарантіями накопичення [12, с. 54–55]. Страхові продукти класу UL дозволили страховим компаніям Азії і Східної Європи значно розширити список клієнтів у сфері довготривалого страхування. Основною відмінністю накопичувального страхування життя разом з інвестиційною складовою є можливість страхувальників брати участь в інвестиційному доході страховиків, при цьому приймаючи на себе частину ризиків від вкладення коштів. Це продукт нового покоління [7].

Отже, важливим передумовами запровадження програм інвестиційного страхування є:

- 1) довіра населення до діяльності страхових компаній та інвестиційних установ;
- 2) досить потужний розвиток фінансового ринку, який може запропонувати різнобічні інвестиційні активи з підвищеним ризиком;
- 3) макроекономічна стабільність у країні;
- 4) зацікавленість клієнтів у вкладанні своїх тимчасово вільних коштів у продукти інвестиційного страхування;

5) наявність у страхових компаній досвіду співпраці з інвестиційними фондами та можливість розроблення різнобічних численних програм вкладення коштів страхувальників за програмами unit-linked-страхування;

6) актуальність впровадження інноваційних продуктів у діяльність фінансових посередників, у тому числі і страхових компаній;

7) наявність прийнятого рівня фінансової освіти населення, яке здатне зрозуміти сутність програм інвестиційного страхування та оцінити їх переваги та ризики.

В Україні функціонування інвестиційного страхування, насамперед, стримується загальними проблемами розвитку страхового ринку держави, до основних з яких варто віднести такі [3, с. 112; 4, с. 106-107, 114]:

- 1) недосконале державне регулювання діяльності зазначених установ;
- 2) недостатній захист інтересів споживачів страхових послуг;
- 3) недовіра економічних суб'єктів (юридичних та фізичних осіб) до діяльності страхових установ;
- 4) відсутність механізмів мінімізації шахрайства на страховому ринку;
- 5) відсутність гарантій повернення коштів, що акумулюються компаніями страхування життя;
- 6) низька обізнаність населення про послуги, що надаються страховими компаніями;
- 7) недостатній рівень доходів громадян;
- 8) відсутність ефективно проведених пенсійної та медичної реформ, які повинні дати імпульс розвитку компаній страхування життя;
- 9) низька активність страхових установ щодо залучення нових клієнтів та просування відповідних послуг;
- 10) низький рівень інформаційної прозорості щодо функціонування страхових компаній, що надають послуги зі страхування життя.

Крім зазначених перешкод у розвитку страхового ринку України, варто також відзначити такі проблеми, що загально гальмують впровадження програм інвестиційного страхування в Україні:

- 1) низькі темпи розвитку фінансового ринку;
- 2) досить значні флуктуації на ринку цінних паперів, що унеможливує здійснення прогнозування майбутніх обсягів додаткових доходів у результаті вкладання активів інститутів спільного інвестування;
- 3) незначний обсяг дохідних цінних паперів, які обертаються на вітчизняному фондовому ринку і можуть забезпечити прийнятний рівень співвідношення ризику та дохідності;
- 4) нестабільна макроекономічна ситуація у країні (нестабільність національної валюти, підвищений рівень інфляції);

5) досить ситуативний та незбалансований державний нагляд за діяльністю фінансових посередників, відсутність довгострокової дієвої стратегії розвитку фінансового ринку країни та ін.

Висновок. Таким чином, страхування життя, пов'язане з інвестиційними фондами, – вид страхування за класами страхування життя, яке передбачає обов'язок страховика в разі смерті застрахованої особи до закінчення строку дії договору та/або дожиття застрахованої особи до закінчення строку дії договору, та/або настання в житті застрахованої особи події, передбаченої в договорі страхування, здійснити страхову виплату (виплати), розмір якої (яких) залежить від результатів розміщення коштів технічних резервів за договорами страхування життя, пов'язаними з інвестиційними фондами.

Об'єктом інвестиційного страхування є майнові інтереси страхувальника, які пов'язані з його життям і направлені на отримання ним (або вигодонабувачем) певного доходу в разі настання визначеної у договорі страхової події. До суб'єктів інвестиційного страхування варто віднести: страхувальника, страховика, компанію з управління активами.

До особливостей інвестиційного страхування варто віднести такі: наявність більше двох суб'єктів: страхувальника, страховика та інвестиційного фонду (компанії управління активами, якщо вкладник не бажає самостійно займатися інвестиційною діяльністю); можливість для страхувальника отримати підвищений дохід за своїми вкладками, не ризикуючи втратити страхові виплати у разі настання страхового випадку; досить підвищені прозорість здійснення інвестиційної діяльності щодо ресурсної бази страхувальника; нестабільність розміру потенційного додаткового доходу страхувальника, який він може отримати у разі використання продуктів інвестиційного страхування; страхувальник має можливість самостійно обирати напрямки вкладання коштів та здійснювати вибір тих фондів, інвестиційна політика яких йому найбільше подобається; unit-linked-страхування апіорі не може принести дохід, нижчий нуля, оскільки активи вкладаються у більш ризиковані активи, ніж напрямки інвестування, в які вкладають свої ресурси страхові компанії; програми unit-linked-страхування можуть продукувати довгостроковий інвестиційний ресурс, оскільки програми є більш тривалими; страхувальники, крім можливості вибору фонду, у який вони бажають вкласти свої кошти, можуть їх розміщати в активи декількох фондів одночасно; за полісом інвестиційного страхування страхувальник отримує дохід, який складається з отриманого доходу, що отриманий від вкладання тимчасово вільних коштів у фінансові активи за вирахуванням адміністративних, та інших витрат, що здійснює страхова компанія.

Враховуючи поточну ситуацію в Україні, на перший погляд, можна однозначно стверджувати про неготовність вітчизняного фінансового ринку до запровадження таких інноваційних продуктів, якими є програми unit-linked-страхування, враховуючи незначні темпи розвитку компаній зі страхування життя, досить низькі темпи розвитку фондового ринку. Однак, на наше переконання, держава у першу чергу повинна створити умови для розвитку зазначеного виду страхування, сформувавши законодавчу базу його впровадження і надати страховим компаніям можливість здійснювати такий вид послуг. Оскільки програми unit-linked-страхування мають змогу активізувати розвиток фінансового ринку країни, пропонуючи довгострокові ресурси для модернізації національної економіки та пропонуючи додаткові переваги для страхувальників, що робить такі програми дійсно привабливими на думку страхувальників.

Список використаних джерел

1. *Бойко Л. О.* Сучасні тенденції розвитку страхування життя в Україні / Л. О. Бойко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2010. – № 38. – С. 213–218.
2. *Грибань Н. В.* Управління інноваціями та процесами створення цінності нестандартних страхових послуг по страхуванню життя [Електронний ресурс] / Н. В. Грибань, О. А. Кушнір // Офіційний сайт Страхового клубу КНЕУ. – Режим доступу : <http://pck.kneu.edu.ua/?p=342>.

3. *Дубина М. В.* Вплив системи парабанківських посередників на розвиток національної економіки / М. В. Дубина, А. В. Кравчук // Актуальні проблеми економіки. – К. : ВНЗ «Національна академія управління», 2012. – № 5 (131). – С. 108–114.

4. *Дубина М. В.* Регіональні аспекти розвитку страхового ринку України / М. В. Дубина, О. І. Панченко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. – 2009. – № 38. – С. 102–115.

5. *Завьялова К.* Прибыльное страхование: правила игры на новом рынке [Электронный ресурс] / К. Завьялова // Официальный сайт портала „РБК. Личные финансы”. – Режим доступа : <http://lf.rbc.ru/recommendation/sk/2012/12/03/219059.shtml>.

6. *Інвестиційне страхування в Україні „Unit-Link”* [Електронний ресурс] // Офіційний сайт „Все Про Гроші”. – Режим доступу : <http://vseprogroshi.com.ua/investicijne-straxuvannya-v-ukrayini-laquo-unit-link-raquo.html>.

7. *Інвестиційне страхування життя unit-linked – нова перспектива для українського ринку* [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міжнародного центру наукових досліджень теорії і практики страхування. – Режим доступу : <http://insurance.uabs.edu.ua/uk/biblioteka/publikatsii/243-investytsiine-strakhuvannia-zhyttia-unit-linked-nova-perspektyva-dlia-ukrainskoho-rynku.html>.

8. *Кондрат І. Ю.* Інноваційний підхід до формування страхових продуктів / І. Ю. Кондрат, Х. В. Попович // Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури : тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 19–21 травня 2011 р.). – Львів, 2011. – С. 50–52.

9. *Ліга страхових організацій України підтримує впровадження інвестиційного страхування* [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Ліги страхових організацій України. – Режим доступу : <http://uainsur.com/our-news/6705/>.

10. *Мирошникова Е. С.* Развитие инвестиционного страхования жизни unit-linked в Украине [Электронный ресурс] / Е. С. Мирошникова, Я. С. Стаховская, Е. В. Беляева. – Режим доступа : http://www.rusnauka.com/13_NPT_2008/Economics/31993.doc.htm.

11. *Офутін О.* Тенденції розвитку продуктів unit-linked в Європі в умовах фінансової кризи [Електронний ресурс] / О. Офутін // Офіційний сайт журналу Форіншурер. – Режим доступу : <http://dask.dp.ua/zhurnal-pro-straxuvannya-forinsurercom/tendenciji-rozvytku-produktiv-unit-linked-v-yevropi-v-umovax-finansovoji-kryzy/7/>.

12. *Привалова О.* Страхування життя у системі соціального захисту населення / О. Привалова // Вісник КНТЕУ. – 2013. – № 2. – С. 48–57.

13. *Про інститути спільного інвестування* [Електронний ресурс] : Закон України // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5080-17>.

14. *Проект Закону України „Про внесення змін до деяких законів України щодо викладення Закону України „Про страхування” у новій редакції”* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=9614&skl=7.

15. *Терещенко О.* Продукт нового покоління. Программы накопительного страхования жизни [Электронный ресурс] / О. Терещенко // Официальный сайт информационного портала „Про страхование”. – Режим доступа : <http://tatarstan.prostrahovanie.ru/articles/all/106/>.

16. *Фещенко В.* Особливості інвестиційного страхування unit-linked та передумови його впровадження в Україні [Електронний ресурс] / В. Фещенко // Офіційний сайт інформаційно-аналітичного порталу Українського агентства фінансового розвитку. – Режим доступу : http://www.ufin.com.ua/analit_mat/strah_rynok/165.htm.

17. *Хакимов Ш.* Unit-linked. Инвестиционное страхование жизни [Электронный ресурс] / Ш. Хакимов // Финансовый консультант. – 2013. – № 9. – С. 12–15. – Режим доступа : <http://www.fin-advice.com/read>.

18. *Что такое инвестиционно-страховые продукты unit-linked и в чем их преимущества?* [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://insurance-life.com.ua/articles/353>.